

RNI MAHAR

36829-2010

ISSN- 2229-4929

Peer Reviewed

Akshar Wangmay

International Research Journal
UGC-CARE LISTED

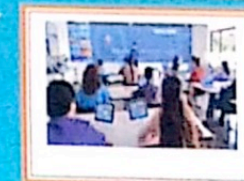
Special Issue, Volume- III
Challenges of Higher Education in India to Compete with
Global Level

July 2021

Chief Editor:
Dr. Nanasheb Suryawanshi

Executive Editor:
Dr. Purandhar Dhanapal Nare
Principal,
Night College of Arts and Commerce,
Ichalkaranji

Co-Editor:
Dr. Madhav. R. Mundkar

Address
'Pranav', Rukmenagar,
Thodga Road, Ahmadpur, Dist- Latur-413515 (MS)

AKSHAR WANGMAY

International Peer Reviewed Journal
UGC CARE LISTED JOURNAL

July 2021

Special Issue, Volume-III

On

**CHALLENGES OF HIGHER EDUCATION IN INDIA TO COMPETE WITH
GLOBAL LEVEL**

Chief Editor

Dr. Nanasaheb Suryawanshi

Pratik Prakashan, 'Pranav, Rukmenagar, Thodga Road Ahmedpur,
Dist. Latur, -433515, Maharashtra

Executive Editor

Dr. Purandhar Dhanapal Nare

Principal

Night College of Arts & Commerce, Ichalkaranji.

Co-Editor

Dr. Madhav. R. Mundkar

Assistant Professor, Head Dept. of Hindi
Night College of Arts & Commerce, Ichalkaranji.

Editorial Board

Prof. M. R. Dandekar

Prof. Dr. S. L. Randive

Prof. Dr. G. B. Khandekar

Prof. Dr. D. B. Bimale

Prof. Dr. R. V. Sapkal

Prof. Dr. S. V. Chaple

Prof. S. R. Patankar

Published by-Dr. Purandhar Dhanapal Nare, Principal, Night College of Arts & Commerce, Ichalkaranji.

The Editors shall not be responsible for originality and thought expressed in the papers. The author shall be solely held responsible for the originality and thoughts expressed in their papers.

© All rights reserved with the Editors Price:Rs.1000/-

CONTENTS

Sr. No.	Paper Title	Page No.
1.	Envision 2030: Quality Education Dr. Jagdish G. Kharat	1-2
2.	Morphometric Analysis of Linear Aspects of Sima River Basin, Maharashtra Sudhakar Pardeshi, Sandip Shinde	3-9
3.	Superior Scientific Knowledge and Humanity in Science Fiction Dr. Manjusha Y. Dhoble	10-12
4.	Role of Gender in Self Concept and Achievement Motivation among College Students Dr. Tribhuvan sunil laxman	13-16
5.	Role of Bharat Nirman Yojana In Inclusive Growth Mr. Hanmant Shahaji Sawant, Dr. Tejswini B. Mudekar	17-22
6.	Gender Inequality in Indian Higher Education – An Overview Virupaksh R. Khanaj	23-28
7.	Social Realism in Alan Paton's Novel, Cry, the Beloved Country Dr. U. A. Patil	29-30
8.	A New Normal: Artificial Intelligence in Education Deepika and Prof Sarika Sharma	31-36
9.	Higher Education in India – Issues and Challenges Dr. Dhale Gautam Namdev	37-41
10.	Growing Importance of English in India Dr. Jotiram Gaikwad	42-44
11.	Physical Education and Future Challenges In India Prof. Ubale Rahul Vasantrao	45-47
12.	A Webometrics Study of Websites of Universities from Karnataka. Dr. Nilesh Harishchandra Hande	48-55
13.	Higher Education in India. Challenges and Opportunities Dr. D.B.Karnik	56-58
14.	Multimedia in Teaching English Language in the Global Context Mr. Bhimrao Shankar Bansode	59-61
15.	Personnel Skills Requirement for Enhanced Library Services in the Higher Education Context Dr. Khandekar Ganesh Bajirao	62-65
16.	Regional Pattern Andintensity of Higher Education Institutes in South Konkan Region of Maharashtra R.L.Kore	66-69
17.	Challenges of Higher Education in India to Compete With Global Level Dr. Shobha Arun Paudmal	70-72
18.	Recent trends in health and Sports science Dr. Kedare.A.V	73-75
19.	The Influence of Reading Comprehension on Vocabulary Growth using Matthew Effect Model Amir Prasad Behera	76-80
20.	Challenges of Higher Education in Digitalization Era Dr. Bhasker Gangadhar Koshidgewar	81-83
21.	A Geographical Study of Ujani Urs Mr. Dange V. B.	84-88
22.	Foreign Direct Investment in Maharashtra: An Overview Dr. Sambhaji R. Pagar	89-92
23.	Teachers in education: role and problem Rahul Bhosale	93-95
24.	John Arden Contemporary British Playwright: Experimental, Innovative and Traditional Dr. Subhra Rajput	96-98
25.	Education: Basic Legal Aspects Dr. Suresh G. Santani	100-101
26.	Developing Ethno-Herbal Heritage of a region as Herbal Tourism: Potential and Prospects for Kashmir Dr. Shah Nawaz Ahmad Dar, Tahmeed Ahmad Badam	104-113
27.	Higher Education in Rural India Dr. Desai M. S.	114-121
28.	A study of correlation between literacy and sex ratio in Satara District Dr. Sudhakar Koli, Dr. Subhash Chavare, Dr. Abhijit Phate	122-125
29.	Trends and the Development in Indian English Fiction Mr. Tanaji Sambhaji Deokule	126-128

30	Grade Analysis and Setting of Prime Wellbeing Services in Solapur District	Dr. A. G. Nimase	130-134
31	Functional Classification of Urban Centers in Solapur District, Apply by Nelson's Model	Dr. S. D. Shinde, Dr. A. V. Pore	135-138
32	Importance of Forest in Ancient Period	Padma. J	139-142
33	A Jain Centre of Badami Region	Dr. M. N. Bennur	143-145
34	Physical Health Status of Elderly People in Urban setting: Case Study	Dr. Vinay K.U	146-147
35	Human Rights of Dalit Women In India	Dr. Dineshappa Singapur	148-149
36	Socio-economic study of weekly markets: An assessment of sellers in Sangli district of Maharashtra	Sachin R. Mali, Meena B. Potdar	150-154
37	व्यावसायिक समाजकार्यचि उद्देश आणि तत्त्वे	प्रा.डॉ. राहुल यशवंतराव निकम	155-158
38	इस्लामी कर्तव्यज्ञान आणि सूक्ष्म संप्रदाय	प्रा. डॉ. एस. एस. मुक्ता, प्रा. एच. एल. पटेल	159-161
39	महाविद्यालयातील प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांच्या रिक्त जागा व कर्मचाऱ्यांवरील ताणतणाव एक दृष्टीक्षेप	श्री सिकंदर पटेल	162-163
40	समाजभाषाविज्ञान: लघुध्वने वभाषाव्यवहार	प्रा. डॉ. राजीव वैजनाथराव यशवंते	164-166
41	पंजाबमधील दहशतवाद आणि इंदिरा गांधी	प्रा.कांबळे शिवाजी ईरवा	167-170
42	हिंदी दलित कविता में अभिव्यक्त आंदोलकी विचार-दर्शन ('नीले शब्दों की छाया में' काव्य संग्रह के विशेष संदर्भ में)	डॉ. माधव राजप्या मुंडकर	171-173
43	वैश्विक परिदृश्य में हिन्दी की स्थिति	डॉ.साईनाथ विठ्ठल चपले	174-176
44	भारतीय शास्त्रीय संगीतशास्त्र आढवळणे	प्रा.डॉ. चंद्रशेखर घटे	177-179
45	कनवाड गावांतील 'मुनंदा पोल्डी फार्म' :एक आर्थिक चिकित्सक अभ्यास	प्रा.डॉ.प्रभाकर तानाजी माने	180-182
46	श्रीरामपूर नगरपालिकेच्या सांस्कृतिक सेवा सुविधांच्या उपभोगाविषयक अभ्यास	डॉ. गजबरी जकुंभ केरकर	183-186
47	कॉम्प्रेड पी.डी.कडू पाटील यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य	प्रा. डॉ. विघाटे गणेश शंकर,	187-190
48	द्वारकीच्या संगीत जीवकल्प रेश्मटणारी कादंबरी : रणभोगिनी ले विजया जलगीरदार	प्रा. डॉ. राजेंद्र अक्षयराव काकरो	191-193
49	मंदी बान: नागीवाद की बदलती परिभाषा	श्री. संतोष शंकर माळुंभे, डॉ. दिनीपकुमार आबाजी कमरे	194-197
50	मानुषभाषा मराठी आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	डॉ. संदिप ज्योतिराम पुजेकर	198-200
51	बारेला अनुसूचित जनजाति की महितीओ के अधिकार	सोतकी मोनिका	201-202
52	ऑनलाईन शिक्षणाविषयी विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे धोरण	प्रा. डॉ. मोकरटे नाथा रामभाऊ	203-208
53	परशुराम शुक्ल के काव्य में बाल चेतना ('चिह्निया नीह बनाती' के विशेष संदर्भ में)	श्री. निपारे अजित विठ्ठल	209-212
54	मेवैयीपुण्या के उपन्यासों में नागी विमर्श (बेतवा बहती रही, 'इदप्रमग' 'बाक', 'शूलानत' और 'अल्पाकृतरी' के संदर्भ में)	डॉ. मुकेश पसावा	213-216
55	भारतातील उच्च शिक्षणातील अडथळे आणि सामाजिक स्पर्धा	डॉ. मारोती तुकाराम पंटेवाड	217-219
56	विदर्भाच्या शैक्षणिक वाटचालीत आलेली आव्हाने :एक ऐतिहासिक अध्ययन (ब्रिटिश कालखंडाच्या विशेष संदर्भात)	डॉ. कैलाश फुलमाळी	220-222

57	कृतिशील लोकमाता अहिल्याबाई होळकर	डॉ. संजीवनी चंद्रशेखर बारहाते	223-226
58	महिला सक्षमीकरण – प्राचीन काळ ते आधुनिक काळापर्यंत महिलांच्या सामाजिक व राजकीय प्रगतीचा आढावा	डॉ. गजानन बापूराव ठाकरे	227-230
59	भूगोलशास्त्रातील संशोधन पद्धती, आधुनिक नकाशा वापर व रजनगर संधी	डॉ. विजय पु. गोरडे	231-233
60	गांधीजींचे अर्थशास्त्र आणि उच्च शिक्षणामध्ये त्यांची ज्येष्ठता	कुबेर दिगंबर दिडे	234-235
61	मोदींच्या नेतृत्वातील रालोआ सरकारच्या प्रारंभीच्या काळातील भारत-पाकिस्तान संबंध	डॉ. शरद बाबुराव सोनवणे	236-239

भूगोलशास्त्रातील संशोधन पद्धती, आधुनिक तंत्रांचा वापर व रोजगार संधी

डॉ. विजय पु गोरेडे

सहायक प्राध्यापक, भूगोल विभाग

महाराजा गांधी कला, विज्ञान व म्ब न प वाणिज्य महाविद्यालय, आरमोरी, जि. गडचिरोली

ई-मेल- vjaygordel1@gmail.com

सारांश :-

आधुनिक युग हे संशोधनाचे, क्षेत्रीय अभ्यासाचे युग आहे. सामाजिक व प्राकृतिक घटनांच्या दुर्भिक्षोन्मुख भूगोलशास्त्रात सांख्यिकीय, संशोधनात्मक व रोजगारपुरक घटकदार भर दिव्या जातो. भूगोलशास्त्रामध्ये आजच्या युगात आधुनिक तंत्रांचा वापर करून भौगोलिक जगात जोड करण्याच्या दृष्टीने तसेच संशोधनात्मक दृष्टीने सध्याशातल्या वापर, नवजडीत तंत्र व पद्धतींचा वापर, रोजगारपुरक अद्ययावतता या समावेश केलेला आहे. ज्यामुळे भूगोलशास्त्राचा भूगोल विषयाच्या माध्यमातून रोजगाराच्या विविध संधी प्राप्त होतात. भूगोल हे शास्त्र आहे. पृथ्वी ही भूगोल अभ्यासासाठी प्रयोगशाळा असून पृथ्वीवरील प्राकृतिक व मानवी घटनांचे विश्लेषण करून त्यांच्यातील आंतरक्रियांचा अभ्यास भूगोलशास्त्रात केला जातो.

चीजसंज्ञा :-

भूगोलशास्त्रातील सांख्यिकीय पद्धती, भूगोलशास्त्रातील संशोधन पद्धती, भूगोलशास्त्रातील नवीन तंत्रांचा वापर, भूगोलशास्त्राचा रोजगाराच्या संधी

प्रस्तावना :-

ज्ञानाची सुसंगत मांडणी करणे म्हणजे विज्ञान होय. ज्ञानाची सुसंगत मांडणी करण्यासाठी ज्ञान हे अनेक विज्ञान शाखेत विभागले जाते. भूगोलशास्त्र ही विज्ञानाची प्रगत शाखा मानण्यात येते. ज्ञान अनेक विषयांमध्ये भूगोल हा एक प्राचीन विषय आहे. प्राचीन अवस्थेत पृथ्वीचे वर्णन जर्मन म्हणजे 'भूगोल' अशी व्याख्या करण्यात आली. भूगोलशास्त्राच्या अभ्यासात प्राकृतिक व मानवी घटनांचा अभ्यास होऊ. त्यामुळे 'भूगोल' हे विज्ञानाचे शास्त्र होय' अशी व्याख्या आली. नंतर 'भूगोल' हे प्राकृतिक विज्ञानाचे अभ्यास करणारे शास्त्र अशी व्याख्या घट आली. एकदंशित पृथ्वी व पृथ्वी संशोधनातल्या पर्यावरणाचा अभ्यास करणारे शास्त्र म्हणजे भूगोल होय.

भूगोलशास्त्रात प्राकृतिक व मानवी भूगोलाच्या विविध शाखा आहेत. विविध प्रकारच्या संशोधन पद्धतींचा अभ्यास केला जातो आहे. तसेच विविध संशोधन पद्धती अंतर्गत विविध प्रकारच्या सांख्यिकीय पद्धतींचा वापर होतो आहे. सोबतच भूगोलशास्त्रात आधुनिक तंत्रांचा वापर उदात्त असून भूगोल विषय तांत्रिक पद्धतीने सिद्धीच्या जात आहे व विविध भौगोलिक तंत्रांच्या वापरानेहीच भूगोलशास्त्राचा विविध शाखा रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होत आहे.

अध्यासाची उद्दिष्ट्ये :-

- १) भूगोलशास्त्रातील संशोधनात्मक अभ्यासात वापरत असलेल्या विविध संशोधन पद्धतींचा अभ्यास करणे.
- २) भूगोलशास्त्रात संशोधन पद्धतीमध्ये वापरत असलेल्या विविध सांख्यिकीय पद्धतींचा अभ्यास करणे.
- ३) भूगोलशास्त्रात वापरत असलेल्या आधुनिक तंत्र पद्धतींचा अभ्यास करणे.
- ४) भूगोलशास्त्राच्या माध्यमातून भूगोलशास्त्राचा विविध शाखातील रोजगार संधीच्या संदर्भात माहिती घेणे.

संशोधन / अभ्यास पद्धती :-

उत्तम संशोधन पद्धतीत भूगोलशास्त्रातील विविध विषय किंवा शाखांमध्ये वापरण्यात येणाऱ्या संशोधन पद्धतींची माहिती देण्यात आली असून त्यामध्ये सांख्यिकीय पद्धतींच्या वापरानेही माहिती देणे तसेच भूगोलशास्त्रात आधुनिक तंत्रांनुसार वापरण्यात येणाऱ्या विविध नवीन तंत्रांसंदर्भात माहिती देण्यात आली आहे.

सदर संशोधन पद्धत हा वैज्ञानिक, निरीक्षण, विषय अद्ययन, विश्लेषण व सर्वेक्षणत्मक अद्ययनादर आधारीत आहे.

भूगोलशास्त्रातील सांख्यिकीय पद्धती :-

भूगोलशास्त्रात १९२० नंतर सध्याशातल्या पद्धतींचा वापर सुरू झाला. तेव्हा त्याच मोठ्या प्रमाणावर विविध शाखा, पण आज सांख्यिकीय पद्धतींचा वापर भूगोलशास्त्रात मोठ्या प्रमाणावर केला जातो.

भूगोलशास्त्रात अभ्यासात असलेल्या विविध शाखांमध्ये सध्याशातल्या आदर्श विश्लेषणात्मक अभ्यास केला जातो. विविध सांख्यिकीय पद्धतींमध्ये केंद्रीय प्रवृत्तीची मापणे, माध्य, माध्यक, बहुलक, विचलन, माध्य विचलन / सरासरी विचलन, प्रमाण विचलन, अनुकूल विचलन, सहसंबंध, समापचरण, क्रमसूचकपद्धत, मूलीतन्त्राची चाचणी, ज्योत्सवक र्जि चरवृत्तीसूचक, 'ज्योत्स, शीर्षमूल्य ज्येज, कारखरिता विवरण, धनसूचकसूचक क्पेक्षतपत्नजपद्धत, खोरेज, ०५, प्रचरण, विश्लेषण, 'रससूचक र्जि रत्नपद्धतसूचक इत्यादी सांख्यिकीय पद्धतींचा वापर प्राकृतिक व मानवी भूगोलाच्या विषयातील विविध घटकांमध्ये अद्ययावतानुसार विश्लेषणांमध्ये केला जातो.

विविध भौगोलिक घटनांमध्ये अद्ययन व त्यामागील सहसंबंध अनुमान सध्याशातल्या विविध पद्धतींनी निरदर्शित आहे. सध्याशातल्या आधारे विविध भौगोलिक घटनांचे सध्यात्मक मोडसण करणे सज्ज शक्य होते. उदा. कोणत्याही ठिकाणचे दैनिक, मासिक किंवा वार्षिक सरासरी तापमान अथवा पर्जन्यमान, भूपृष्ठाचा उतार, कृषी उत्पादन, औद्योगिक उत्पादन, लोकसंख्या जोड इत्यादी.

भूगोलशास्त्रातील संशोधन पद्धती :-

आजच्या युगात नवजडीत ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी संशोधनाची गरज आहे. तसेच मानवी जीवन जगतीतील व समृद्ध करण्यासाठी उ ज्ञानाच्या कला रुपाय्याकरिता संशोधन हे सततचचे सधन आहे.

१) "नवीन शोध लागण्याची प्रक्रिया म्हणजे संशोधन होय." Research is a systematic structure of investigation.

२) "संशोधन म्हणजे कोणत्या तरी समस्यांच्या सोडण्यासाठी चिंतनशील व क्रमबद्ध केलेली प्रयोगविधी होय."

आजच्या विज्ञान व तंत्रज्ञानाच्या युगात भूगोलशास्त्रातील संशोधन प्रक्रियेस वार सततच प्राप्त झालेले आहे. भूगोलशास्त्राचा अभ्यास हा विविध दुर्भिक्षोन्मुख केला जातो. भूगोलशास्त्रातील संशोधनात्मक अभ्यासात - शोध निरीक्षण, शोध अभ्यास सर्वेक्षण पद्धती, नकाशा जाचन व प्रकार, नकाशा प्रमाण, नकाशा प्रसंगण, तयारमान विषयक निरीक्षण, आलेखात्मक अभ्यास, सांख्यिकीय रचविणे, नमुना नियंत्र पद्धती, रक्षावेष्ट, स्वभावेष्ट, छायापद्धती, हवाई छायाचित्रण इत्यादी व्यापारितरित भूगोलशास्त्रातील प्राकृतिक व मानवी भूगोल अंतर्गत उगाच्या विविध शाखांमध्ये वैश्वैकज्ञाच्या तंत्रांचा व भूगोल सज्जद्वारे विविध पद्धतींचा वापर केला जातो. उदा १) कृषी भूगोलात - पिके केंद्रीकरण, पिक विविधता, पिक संयोग.

कृषी कार्यक्षमता, कृषी उत्पादकता इत्यादी पद्धतीचा वापर केला जातो. २) लोकसंख्या भूगोलात :- लोकसंख्या वितरण, घनता, लिंग गुणोत्तर, लोकसंख्या मनीरा, लोकसंख्या पदानुक्रम इत्यादी पद्धतीचा वापर केला जातो.

भूगोलशास्त्रात नवीन तंत्राचा वापर :-

भूगोलशास्त्रामध्ये २० व्या शतकामध्ये नवनवीन संगणनात्मक तंत्राचा वापर होऊ लागला. नवीन तंत्रज्ञानाद्वारे भूगोलातील विविध शाखेचा अभ्यास करणे सोपे झाले. भूगोलवेत्त्यांनी उरील नवीन तंत्राद्वारे अभ्यास करून स्वतःच्या ज्ञानामध्ये जाड केली ज्यामध्ये विविध तंत्राचा वापर भूगोलशास्त्रात केला जातो.

१) हवाई छायाचित्रण :- ;

विमानातून किंवा पॅराशूटच्या सहाय्याने जेव्हा उंचावरून एखाद्या प्रदेशाचे छायाचित्रे घेतली जातात तेव्हा त्याच हवाई छायाचित्रण असे म्हणतात. हवाई छायाचित्राचा मुख्यत्वे वापर शीतलपत्रोत्पन्नता मध्ये केला जातो. १९२६ च्या सुमारास भारतात हवाई छायाचित्रणाला सुरुवात झाली. भारतात नतअमल वॉशिंग्टन एअर फोर्स अकॅडमीद्वारे हवाई छायाचित्रणाचे काम केले जाते.

२) सुदूर संवेदन :-

"कोणत्याही घटकाच्या किंवा वस्तुच्या प्रत्यक्ष संपर्कात न येता त्या संबंधीची माहिती मिळविणे, संकलित करणे व त्याचे वर्णन करणे या तंत्रास सुदूर संवेदन ; टेलिविजन मॅपिंग असे म्हटले जाते."

पृथ्वीच्या पृष्ठभागाच्या निरीक्षणाकरिता जिमाणे व कृत्रिम उपग्रह यांचा दूर संवेदनाची साधने म्हणून उपयोग केला जातो. हवाई छायाचित्रण हे दूर संवेदनाचे मूळ स्वरूप आहे. दूर संवेदन तंत्रात पृथ्वीपृष्ठाची छायाचित्रे घेण्यासाठी किंवा प्रतिमा घेण्यासाठी दोन मुख्य प्रकारच्या प्रणाली वापरल्या जातात. हवाई छायाचित्रणासाठी हवाई कॅमेरा ; मतपस व्हेटमॅट्रड व प्रतिमानासाठी वेबदममॅट्रड सूक्ष्म समीक्षक प्रणाली वापरली जाते.

३) भौगोलिक माहिती प्रणाली :-

जी.आय.एस. म्हणजे भौगोलिक माहिती प्रणाली हे तंत्रज्ञान १९६१ पासून जगभरात उपयोगात आणले जात आहे. लॅपटॉप हे सध्याच्या संगणक व दूर संवेदन युगातील एक अतिप्रगत असे तंत्रज्ञान आहे. लॅपटॉप चा सर्वप्रथम वापर १९६० मध्ये कॅनडामध्ये जमिनीच्या मूल्यमापनासंबंधी केला गेला. लॅपटॉप ही संगणक प्रणाली आहे. यात संगणक, मुद्रक ; Printer) व आरेखक (Plotter) याचबरोबर संगणक जाचू शकले व डिस्प्लेय करू शकले अशा प्रणालीचा समावेश होतो.

बरोबरीचा मते. "काही विशिष्ट उद्दिष्टांचे व हेतूंच्या पूर्ततेसाठी, एखाद्या भौगोलिक प्रदेशासंबंधी अचकारीय (Spatial) माहितीचे संकलन ; Collection] साठवण ; Storage) इच्छेनुसार पुनर्प्राप्तीकरण (Retrieval at will)] रूपांतरण ; Transformation) आणि प्रदर्शन ; Display) करणाऱ्या साधनांचा lap (Set of tools) म्हणजे लॅपटॉप भौगोलिक माहिती प्रणाली होय."

भूगोलशास्त्रात उरील तंत्राशिवाय आल आपण मोबाईल अॅपच्या माध्यमातून Google earth, Google map trainer, Google street view, Geography master, Study G, World map, Google map, GPS logger / Geo tracker, Mausam / India satellite weather / Sky mate weather, Map pie, Learn Geography या व्यतिरिक्त बहुसंख्य अॅपच्या मदतीने भौगोलिक माहिती प्राप्त करून ज्ञानात वृद्धी करू शकतो. तसेच आज आपण जेव्हा जेव्हासम डेममॅपिंग मॅपिंग इत्यादींच्या माध्यमातून भूगोल विषयाचे स्वसपदम शिक्षण घेऊ शकतो.

भूगोलशास्त्रात भूगोलवेत्त्यांना व्यवसाय / रोजगार संधी :-

भूगोलशास्त्रात भूगोलवेत्त्यांना भौगोलिक तंत्रज्ञानाच्या मदतीने विविध स्वरूपात रोजगार संधी उपलब्ध आहे. ज्यामध्ये G.I.S., Remote Sensing, Advance Cartography, Geo - Informatics, Surveyor, Climatologist, Demographer, Environmental Manager या व्यतिरिक्त म्हणून भूगोलवेत्ते रोजगार प्राप्त करू शकतात.

भूगोल हा विषय पृथ्वीचा अभ्यास, त्याचे भौतिक व सांस्कृतिक वैशिष्ट्यांचा वितरण आणि रचान या वैशिष्ट्यांचा परस्पर संबंध आणि मानवी जीवनासह पृथ्वीवरील विविध घटनांचा अभ्यास करण्यासाठी समर्पित आहे. भूगोलातील पदवी ही एखाद्या व्यक्तीला कार्टोग्राफी, नकाशाचित्रण, व्यवसाय, पर्यटन आणि योजना या व्यतिरिक्त भविष्यनिर्वाहकारिता प्रशिक्षित करते.

१) नकाशा चित्रकार :-

नकाशाकार नकाशाची निर्मिती व विकासच्या वैज्ञानिक, तांत्रिक व कलात्मक घटकांनी जुडलेला असतो. नकाशाकार आकृती, चार्ट, ग्रेडेशन तसेच मोबत नकाशाचे पारंपारिक स्वरूप प्रस्तुत करतात. भौगोलिक माहिती प्रणाली ; लॅपटॉप आणि डिजिटल मॅपिंग तंत्राचा प्रभाव आता बॅजव्हतंतील वर आलेला दिसतो. बॅजव्हतंतील प्रकारान, सेवा, सर्वेक्षण, संरक्षण इत्यादी क्षेत्रात कार्य करतात.

२) सर्वेक्षक :-

सर्वेक्षक प्राकृतिक व मानवनिर्मित वेगळी प्रकारच्या सीमा, इमारती आणि वैशिष्ट्यांविषयीच्या माहितीसह जमिनीच्या विशिष्ट क्षेत्राचे मोजमापाची माहिती गोळा करतात. सर्वेक्षणी नतअमल वॉशिंग्टन एअर फोर्स अकॅडमीद्वारे नतअमल कमचंतजउमदज किंवा खाजगी संस्थांमध्ये कार्य करू शकतात.

३) ड्राफ्टर :-

बांधकाम कंपनी, सरकारी नियोजन संस्था किंवा पर्यावरण संस्थांनी वापरलेले नकाशे विकसित करण्याकरिता अभियंते किंवा आर्किटेक्ट मोबत ड्राफ्ट सर्वेअर म्हणून भूगोलवेत्ते काम करू शकतात.

४) सरकारी कर्मचारी :-

भूगोल विषयात पदवी व पर्यटन असेल ते केंद्र सरकारच्या संस्था म्हणजे तेल आणि नैसर्गिक कोर्पोरेशन, नॅशनल कोअरिशन ऑफ मिनेट अँड ब्लिडींग मॅटेरियल, सेंट्रल माइन प्लॅनिंग अँड डिआईन इन्स्टिट्यूट, सोसायटी ऑफ कोस्टल मॅनेजमेंट इत्यादी विभागात भूगोलातील पर्यटन लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षांच्या माध्यमातून राज्य व केंद्र सरकारच्या विविध विभागात भूगोलवेत्ते नोकरी प्राप्त करू शकतात.

५) शहर व प्रादेशिक नियोजक :- ;

शहरी व प्रादेशिक नियोजक शहर किंवा खेड्यांमध्ये भूमीच्या वापराबद्दल दीर्घ आणि अल्प मुदतीच्या योजना बनवून लोकसंख्येच्या भविष्यतील गरजा लक्षात ठेवून विविध योजना तयार करतात. यामध्ये भूगोलवेत्त्यांना संधी प्राप्त होऊ शकते.

६) जी. आय. एस. तंत्रज्ञ :-

तंत्रज्ञ मुख्यत्वे नकाशा तयार करण्याचे कार्य करतात. लॅप तंत्रज्ञ संगणकाच्या माध्यमातून डेटा अपडेट्ससह मातातून नकाशे जावून त्याचे रपटीकरण करतात. जी.आय.एस. तंत्रज्ञ सामान्यतः लॅप चा कोर्स केल्यानंतर भूगोलांमध्ये पर्यटन पदवी मिळवल्यानंतर उरील क्षेत्रात भूगोलवेत्ते नोकरी प्राप्त करू शकतात.

